

Секція С4 Психологія	
УДК 159.923.2:159.98:316.422-022.51	
Дата першого надходження статті до видання	2026-08-08
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-08-10
Дата публікації/оприлюднення	2026-08-17

Формування психологічної готовності до професійного самовизначення особистості в умовах цифрової трансформації суспільства

Посацький Олександр Васильович

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Дрогобич, Україна

e-mail: boroda-63@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2705-7475>

Бедан Вікторія Борисівна

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології,

Міжнародний університет, Одеса, Україна

e-mail: beviko@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0497-5473>

Саржинський Роман Романович

аспірант кафедри педагогіки та психології,

Міжнародний університет, Одеса, Україна

e-mail: romyrom2727@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0005-3972-043X>

Анотація. Стаття присвячена теоретичному дослідженню особливостей процесу формування психологічної готовності до професійного самовизначення особистості в рамках розвитку цифрової епохи, адже дана тема являє собою актуальний запит сучасного трансмаргінального суспільства, що все більше поглинається війною та потребами швидкого реагування на події в процесі професійного становлення.

Мета дослідження полягає в розробці авторської динамічно-ієрархічної структури професійного самовизначення, що відображає процес формування психологічної готовності до професійного самовизначення. В якості **методів теоретичного дослідження** нами було застосовано бібліометричний аналіз в процесі підбору наукових джерел. Узагальнення досліджуваних концепцій та визначення раніше не визначеної проблематики відбувалося шляхом застосування категоріально-понятійного апарату, синтезу інформації, порівняльного аналізу й абстрагування. З метою розробки описаних в роботі авторських концептів були застосовані контент-аналіз, методи системно-структурного та матричного конструювання.

В результаті даного дослідження нами було здійснено порівняльний аналіз особливостей різних видів самовизначення, а саме особистісного, життєвого, соціального та професійного. Констатовано, що професійне самовизначення є результатом конструктивного й послідовного формування комплексів чотирирівневої динамічно-ієрархічної матриці самовизначення, перед останнім етапом якого виступає

комплекс діяльнісного рівня на якому відбувається процес формування готовності до професійного самовизначення. Наведено вдосконалений перелік складників успішного становлення психологічної готовності до формування професійного самовизначення. Досліджено та описано концептуально-диференційний аналіз наслідків цифровізації, а також лаконічно сформовано стратегії їх подолання з метою розвитку психологічної готовності до професійного самовизначення.

Перспективи подальших досліджень полягають в переведенні проблематики даного дослідження в емпіричне поле з поглибленням у визначення особливостей диференційної генези психологічної готовності до професійного самовизначення серед різних вікових груп в умовах дигітальної культури та нових моделей економічного розвитку, що обтяжені російсько-українською війною.

Ключові слова: професійне самовизначення, психологічна готовність до самовизначення, профорієнтація, цифровізація суспільства, Homo Digitalis, дигітальна культура.

Developing Psychological Readiness for Professional Self-Determination in the Context of Society's Digital Transformation

Posatskyi Oleksandr Vasylovych

Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Psychology

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Drohobych, Ukraine

e-mail: boroda-63@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2705-7475>

Bedan Viktoriia Borysivna

Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Pedagogy and Psychology,

International University, Odesa, Ukraine

e-mail: beviko@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0497-5473>

Sarzhynskyi Roman Romanovych

Postgraduate Student of the Department of Pedagogy and Psychology,

International University, Odesa, Ukraine

e-mail: romyrom2727@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0005-3972-043X>

Abstract. The article is devoted to a theoretical study of the peculiarities of psychological readiness for professional self-determination in the context of the evolving digital era. This topic responds to an urgent demand of modern transmarginal society, which is increasingly absorbed by war and the need for rapid response during professional development.

The aim of the study is to design the author's dynamic-hierarchical structure of professional self-determination, reflecting the process through which psychological readiness for professional self-determination is formed. As a theoretical method, bibliometric analysis was applied during the selection of scientific sources. The generalization of the studied concepts and the identification of previously unaddressed issues were carried out using a categorical and conceptual framework, information synthesis, comparative analysis, and

abstraction. To develop the author's concepts described in the work, content analysis, system-structural, and matrix construction methods were employed.

As a result of this study, a comparative analysis of different types of self-determination – namely personal, life, social, and professional – was conducted. It was established that professional self-determination results from the constructive and sequential formation of complex levels within a four-level dynamic-hierarchical matrix of self-determination. Preceding its final stage is the activity-level complex, where the formation of readiness for professional self-determination occurs. An refined list of components required for the successful development of psychological readiness for professional self-determination is provided. Furthermore, a conceptual-differential analysis of the consequences of digitalization was investigated and described, accompanied by concisely formulated strategies to overcome them in order to foster psychological readiness for professional self-determination.

Prospects for further research lie in shifting the scope of this study into the empirical domain, focusing on the differential genesis of psychological readiness for professional self-determination across various age groups under digital culture and new economic development models burdened by the Russo-Ukrainian War.

Keywords: professional self-determination, psychological readiness for self-determination, career guidance, digitalization of society, Homo Digitalis, digital culture.

Вступ

Постіндустріальний світ зазнає швидкоплинних метаморфоз під дією стрімкого розвитку синергії науки та техніки, змінюючи умови життя соціуму й тим самим сприяючи розвитку дигітальної культури та невпинно формуючи раніше не відому особистість, яку сьогодні можна назвати Homo Digitalis [4, с. 6-35]. Адже життя сучасної людини все більше переміщується у віртуальний світ, де вона створює зовсім іншу екосистему буття та функціонування. З одного боку дигітальна культура, як частина нової екосистеми суспільства, постає закономірним результатом історичного та філогенетичного розвитку людства, що відкриває нові можливості для актуалізації знань та поширення гуманістичних тенденцій ненасильницької комунікації, а з іншого – створює поле непередбачуваних наслідків для самореалізації дихотомічної людської природи, ніяк не захищаючи від неосвідченої свідомості. Так, вже сьогодні ми можемо спостерігати, як змінюється біо-нейро-психологічна основа життєдіяльності та життєтворчості особистості в суспільстві, що детермінує редукцію тілесності в процесі гіперкомпенсації самосприйняття та самореалізації в технічно-цифровому вимірі. Це неодмінно впливає на процес самовизначення та формування психологічної готовності особистості саме до професійного самовизначення, створюючи такий собі ілюзорний позачасовий вакуум, що супроводжується схильністю до радикалізації, токсичного соціального порівняння, виникнення дигітальної деменції та спрощення сприйняття навколишньої інформації й оточуючих подій [2, с.17-21; 11, с.31-35].

Актуальність проблеми. Сьогодні цифровізація соціально-культурного життя стає абсолютним трендом в той час, як **питання психологічної готовності до професійного самовизначення** ще більше ускладнює процес самовизначення, у зв'язку з тим, що технології розвиваються швидше свідомості пересічних мас, які живуть під тиском економічних криз в рамках військової екстремальності. Не менш значущим постає тиск невизначеності, тривоги та колективного горя відомого кожному українцю у зв'язку з війною, що також залишає свій відбиток. В світлі цих подій резонансної актуальності зазнає проблема особливостей формування психологічної готовності до

професійного самовизначення в епоху цифрової реальності, де сприйняття особистісної ідентичності надто часто розділяється на “Я-реальну” та “Я-цифрову” людину. Таким чином, питання ідентифікації, самосприйняття та самовизначення зазнають неминучої трансформації й потребують нових відповідей від суспільства та особистості зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження особливостей формування психологічної готовності до професійного самовизначення в цифрових реаліях створює потребу в аналізуванні суб'єктно-діяльнісного, психосоціального, політично-економічного, а також філософсько-антропологічного напрямків оскільки стрімкий розвиток цифровізації відображається на різних рівнях особистісного та професійного становлення людини. Саме такі процеси помічають та аналізують А. А. Гедзик, Т. В. Ковальова, О. Ю. Коцюрба разом з співавторами, вказуючи на наявність соціально-технічної активації всіх процесів життєдіяльності людини, все частіше об'єднуючи навіть протилежні на перший погляд професійні галузі у міждисциплінарні колаборації [14, с. 31-56]. Продовжуючи аналіз розвитку цифрового суспільства М. П. Требін характеризує його метричну архітектуру, як таку, що докорінно змінює цінності, особливості поведінки, культурно-естетичні та етичні принципи, а разом з ними соціально-економічні відносини, вказуючи на розвиток формування зовсім іншого сприйняття світу та прагнення до дематеріалізації [11, с. 5-12; 13, с. 20-22]. Результати досліджень Р. Конле-Зайдль (R. Konle-Seidl), С. Данесі (S. Danesi) та А. Г. Цибуляк зазначають, що активне та стрімке використання штучного інтелекту трансформує міжнародну конкурентоспроможність бізнесу, змінюючи традиційні економічні уявлення й створюючи нові моделі економічного розвитку. Тож, згідно Р. Конле-Зайдль (R. Konle-Seidl) та С. Данесі (S. Danesi) цифровізація не виступає цілковито позитивним або негативним явищем у соціально-економічному середовищі. Однак, треба зазначити, що наслідки цифровізації залежать від соціальної політики та результатів управлінських рішень керівників компаній, що відкриває морально-етичне поле дослідження норм та правил використання штучного інтелекту, робототехніки та інших форм цифровізації праці та суспільства з метою забезпечення фундаментальних прав людини, закладаючи фундамент “розумної економіки” [13 с. 20-22; 21, с. 39-40]. С. Кірхнер з співавторами (S. Kirchner et al.) також акцентує увагу в своїх дослідженнях на проблемі масштабних макрорівневих змін економічної діяльності, розглядаючи при цьому дихотомію цифрового самовизначення та цифрового тейлоризму, як протиріччя панування процесів професійної автономії й тотального контролю в процесі професійної діяльності працівників. Тим самим вказуючи на важливість збільшення долі інтелектуальної праці й зменшення нормативного цифрового моніторингу з метою запобігання погіршення якості коефіцієнта корисної діяльності працівників, а також не менш важливого завдання щодо профілакування зниження якості праці [20, с. 57-82].

Такі дослідники, як С. де Іскар та Е. Лавесон (S. de Iscar & E. Lawesson) розглядають цифровізацію суспільства в якості зручного інструменту розвитку професійного шляху з метою оптимізації рутинних процесів діяльності, при цьому зазначаючи важливість застосування цифрових інструментів для впровадження інноваційних форм та методів розвитку професійної ідентичності громадян [18, с. 57-82]. Відповідно питання розвитку професійної ідентичності, Л. Пурванінгсіх разом з співавторами (L. Purwaningsih et al.) вказує на наявність збільшення кількості наукових досліджень в

області профорієнтації та профорієнтаційного консультування, що розробляються в різних частинах світу та досліджують проблему детермінації нерішучості в процесі вибору професії [23, с. 147–158]. На нашу думку, з огляду на результати досліджень Л. Пурванінгсінгс разом з співавторами (L. Purwaningsih et al.) та С. де Іскара й Е. Лавесона (S. de Iscar & E. Lawesson) можемо зазначити, що синхронізація цифровізації та профорієнтації постає закономірним, зручним і навіть ефективним та швидким способом розвитку профорієнтаційної діяльності в рамках “Четвертої промислової революції”, що на нашу думку, можна вважати свідченням закономірного процесу взаємодії та розвитку творчої самореалізації особистості від *Homo faber* до *Homo digitalis* [18, с. 9-26; 23, с. 147–158]. Саме процес такої антропологічної генези людини в суспільстві досліджував в своїй праці О. Г. Ковальов [2, с. 17-21; 20, с. 17-20; 21, с. 13-41]. Іншими провокативними аспектами розвитку *Homo digitalis*, тобто людини у вимірі цифрової епохи, як суб'єкта дигітальної культури займається М. Д. Култаєва, що розглядає комплементарність образів *Homo faber*, *Homo digitalis* та *Homo creator* в філософсько-антропологічному науковому вимірі, наголошуючи при цьому на необхідності валідації цифрових інновацій [4 с. 6-33]. Однак, такі дослідники, як О. Петяк та К. Петяк в своїй роботі підкреслюють наявність помітного ускладнення професійного становлення особистості під впливом глобалізації, цифровізації, що постають предикторами виникнення ризиків дезадаптації [9, с. 222–228]. До схожих висновків приходять К. Г. Прияшанта з співавторами (K. G. Priyashantha et al.), в рамках проведеного ними емпіричного дослідження характеризуючи виявлений ними феномен кар'єрної нерішучості, що притаманний молодим людям та вказуючи на наявність ряду психологічних факторів, які призводять до виникнення бар'єрів щодо прояву психологічної готовності вибору професії [22, с. 79-85, 99-102]. Тим не менш, К. Ерреро та М. Лопес-Кобо (C. Herrero & M. López-Cobo) підкреслюють важливість впровадження системних планованих змін, що направлені на розвиток професійно-технічної освіти, зменшуючи існуючий розрив між закладами освіти та діджиталізованим професійним світом, однією з важливих запорук становлення якого є наявність регулярного та достатнього фінансування [19, с. 23-34]. Інші дослідники, що займалися розробкою визначення особливостей характеру застосування інноваційних технологій в освіті, а саме Д. С. Річардсон та Р. С. Бледсоу (D. S. Richardson & R. S. Bledsoe) відмічають значущість застосування мотиваційного навіювання щодо формування особистісного полімодального зростання в рамках викладацької діяльності STEM та не-STEM дисциплін серед студентів з метою підвищення їх кваліфікації [24, с. 11-13].

Продовжуючи питання дослідження психологічної готовності щодо професійного самовизначення, треба зазначити, що Л. Сіроха, Н. Є. Милорадова, а також Н. А. Пашко визначають даний критерій в якості стрижневого новоутворення, що сприяє адаптації особистості на етапі дорослішання та дорослому віці [6, с.792-800; 10, с. 87-90]. І. Чорна та Т. Ліпунова розглядають особливості психологічної готовності щодо становлення особистості в юридичній професійній діяльності в той час, як М. Горенко, Т. Комар, О. В. Хуртенко та І. П. Якимчук досліджують особливості психологічної готовності особистості в напрямку освоєння психологічної спеціалізації та адаптації в даній професійній галузі й готовності до консультування, а Л. І. Мороз та О. А. Гульбас розглядають особливості психологічної готовності щодо адаптації психологів до

процесу здійснення професійної діяльності в рамках диференційних гендерних відмінностей [3, с. 25-31; 8, с. 52-60; 12, с.186-191; 10, с. 193-196]. Особливе місце щодо проектування професійної особистості професіонала В. О. Моляко відводить творчій діяльності, розглядаючи її через призму комплексів творчих дій органічною суттю яких виступають типи мислення, до яких дослідник відносить аналогізуючий, комбінаторний, реконструктивний, інтуїтивний, універсальний стилі мисленнєвих стратегій [7, с. 1-6]. Ще одну категорію даного дослідження, а саме професійне самовизначення, досліджує в своїй роботі О. О. Лазерунко, розглядаючи розвинену саморегуляцію в якості значущої компоненти становлення професійного самовизначення, що постають взаємно обумовленими, але змістовно відмінними конструктами [5, с. 104-107]. Дослідженням особливостей професійного самовизначення серед старшокласників займалась Л. Залановська, що розглядає в своїй роботі процес професійної діяльності особистості та визначає важливість становлення процесу психологічної готовності до самовизначення серед підлітків старшого шкільного віку, в якості ланки на шляху формування професійного самовизначення як такого, що включає в себе сформованість усвідомленої Я-концепції [1, с. 12-17]. Результати дослідження проблеми професійного самовизначення юнацтва та молоді В. В. Чумак та О. Н. Якимович розглядають в якості актуальної сфери особисто-психологічного та економічно-соціального розвитку суспільства та окремих індивідів загалом для розвитку та формування свідомої власне особистісної позиції, вказуючи на причини, що викликають складнощі щодо самовизначення та окреслюючи провідні вектори мотиваційних компонентів вибору професії [16, с. 12-17].

Отже, як видно з вищевикладеного аналізу публікацій щодо досліджуваної теми, сучасна людина зустрічається з так званим **цифровим парадоксом**, в результаті якого **дигіталізація суспільства виступає в якості рушійної прогресивної сили щодо соціально-економічного розвитку суспільства та професіоналів, підіймаючи на новий, більш інноваційний та зручний рівень можливості проведення профорієнтації, психологічної готовності до самовизначення та інших компонентів самопізнання особистості й підготовки професіоналів різного типу професіоналізації**. Але разом з тим, іншим боком згаданого вище цифрового парадокса виступає класова нерівність та відсутність вільного доступу різних соціальних груп до діджиталізованого світу, некоректне та неетичне використання технологій, а також застрягання на формалізованому здобуванні знань, що супроводжується часто відсутністю мотивації використання творчого потенціалу та розвитку інформаційно-стратегічних навичок, які потребують цілеспрямованого формування.

Виділення невирішеної частини проблеми. Попри велику кількість ґрунтовних наукових робіт українських та зарубіжних дослідників, недостатньо дослідженою залишається актуальна для формування й розвитку психологічної готовності до професійного самовизначення проблема системної взаємодії соціально-технічних компонентів та особистісних стратегій подолання професійної нерішучості в умовах цифрової епохи, що ускладнює ефективну й доцільну розробку профорієнтаційних програм, які відповідають наявним викликам та проблематиці самовизначення в рамках дигітального суспільства.

Метою статті є розробка теоретично-методологічного конструкту, що відображає психологічні особливості динамічно-ієрархічної структури процесу професійного самовизначення в межах цифрової епохи, стрижневим етапом якого виступає елемент готовності до професійного самовизначення.

Наукова новизна даної роботи постає у розробці авторського концепту формування чотирирівневої динамічно-ієрархічної матриці що характеризує процес психологічної готовності до становлення професійного самовизначення особистості, а також в обґрунтуванні авторського диференційного конструкту наслідків цифровізації та відповідних стратегій подолання професійної нерішучості.

Практичне значення розробленого нами концепту виступає в якості сучасного теоретично-методологічного підґрунтя для практичного використання практичними психологами, педагогами та іншими спеціалістами в сфері освіти, рекрутингу, психології управління та психології праці з метою проведення профорієнтаційних заходів, створення профорієнтаційних програм, а також розвитку стратегічної цифрової суб'єктності.

Методологія

Методи дослідження. З метою реалізації даного дослідження було застосовано метод бібліометричного аналізу для добору й оцінки наукових джерел згідно з критеріями академічної відповідності. Метод синтезу та абстрагування був застосований з метою узагальнення концепцій, а також визначення значущості, наукової новизни та формулювання раніше не визначеної проблематики. Під час аналізу наукових джерел було застосовано контент-аналіз, який став запорукою визначення основних критеріїв цифровізації та формулювання стратегій подолання професійної нерішучості та інших ризиків дезадаптивних реакцій. З метою визначення та конкретизації головних понять, таких як “самовизначення” та “професійна нерішучість” було застосовано категоріально-понятійний апарат. Також нами було використано методи системно-структурного та матричного конструювання з метою моделювання динамічної структури професійного самовизначення з відображенням ієрархічності та зв'язків, а також розробки чотирирівневої динамічно-ієрархічної матриці щодо становлення професійного самовизначення.

Джерела даних. Теоретична основа даного дослідження складається з 24 джерел, що були отримані з відкритих баз даних. Використані джерела були обрані з урахуванням наявності цифрового ідентифікатора DOI та таких критеріїв наукової достовірності, як відповідність репрезентативності та актуальності досліджуваної проблеми за період з 2020-2026 років, що рецензуються у фахових виданнях та наукометричних базах даних таких як Web of Science та Scopus.

Інструменти аналізу. В процесі пошуку та аналізу інформації було використано сервіси Google та Zotero.

Обмеження дослідження. Результати даного дослідження засновані на теоретично-методологічному підґрунті та потребують емпіричної верифікації з застосуванням репрезентативної вибірки. Також треба зазначити, що обмежуючим фактором виступає швидка динаміка процесів технологізації та цифровізації, що своєю чергою, залишає концептуально-диференційний конструкт наслідків цифровізації та стратегій подолання розвитку психологічної готовності до професійного

самовизначення відкритою, а також такою, що вимагає регулярного перегляду та актуалізації у світлі нових науково-технічних розробок.

Результати

Досліджуючи проблему психологічної готовності щодо професійного самовизначення в контексті цифрової епохи слід зазначити, що в даній роботі ми розглядаємо самовизначення в якості інтегрального, динамічного та неперервного процесу особистісної самореалізації, що охоплює весь період життя людини та являє собою активну форму її самоідентифікації [16, с. 3-7]. На нашу думку, самовизначення неможливо віднести лише до функції визначення професії, що також підкреслюють у своїх роботах Л. Залановська та О. Н. Якимович [1, с. 16; 17, с. 55]. Проте особистісне самовизначення постає значущою запорукою здійснення подальшого професійного вибору, важливим компонентом якого виступає розвиток психологічної готовності до професійного самовизначення [1, с. 16]. В той час, як професійне самовизначення О. Н. Якимович та В. В. Чумак характеризують в якості частини процесу усвідомлення особистістю себе, як суб'єкта професійної діяльності, що розуміє власну професійну спрямованість, яка активує мотивацію вибору професії, така дослідниця, як Л. Залановська зазначає, що професійне самовизначення є складником особистісного самовизначення людини [1, с. 16; 17, с. 55]. Таким чином, на основі узагальнення наукових джерел нами було розроблено таблицю 1., в якій порівняно функції та відмінності видів самовизначення за змістом.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз особливостей та видів самовизначення

Критерій	Самовизначення			
	Особистісне	Життєве	Соціальне	Професійне
Особливості змісту	Базується на усвідомленні особливостей Я-концепції та формуванні суб'єктності, включаючи в себе розуміння особистих меж та способів саморегуляції.	Характеризує усвідомлення світоглядних та сенсожиттєвих орієнтацій, формуючи стратегію життєвого шляху.	Базується на усвідомленні соціального статусу та особливостях соціальної взаємодії.	Проявляється у сфері реалізації власного потенціалу в сфері вибору та здійснення трудової діяльності, як предиктор формування професійної ролі.
Рефлексивний фокус	Відповідає на питання: «Хто я є? В чому полягає мій особистісний	Відповідає на питання: «Для чого я живу?»	Відповідає на питання: «Яку роль я займаю в суспільстві? З якою стратою	Відповідає на питання: «В чому сенс моєї професійної діяльності та

	потенціал?»		ідентифікує?»	які цінності я хочу впроваджувати через професію?»
Результат	Формування особистісної зрілості, усвідомлення суб'єктності та автономії.	Формування індивідуальної сенсожиттєвої стратегії.	Соціалізація та формування соціальної ідентичності.	Формування професійної ідентичності та усвідомлення себе в якості суб'єкту професійної діяльності.
Інтегративна функція	Полягає у формуванні стійкої ідентичності, створює базис для особистісного розвитку й визначення напрямку діяльності.	Полягає у формуванні загального ціннісно-смислового контексту життєдіяльності та життєтворчості.	Полягає у формуванні поля соціальної взаємодії та визначає інституціональний характер соціального зростання.	Полягає у формуванні діяльнісної самореалізації особистісного потенціалу через здійснення професійної діяльності. Впливає на розвиток соціальної динаміки.

Джерело: складено автором на основі досліджень Л. Залановської, О. О. Лазуренко, В. В. Чумака та О. Н. Якимович [1, с. 12-16; 5, с. 104-107; 16, с. 1-21; 17, с.54-56].

Тож, з огляду на матеріали, що представлені у табл. 1., маємо представити концепт формування чотирирівневої динамічно-ієрархічної матриці щодо становлення професійного самовизначення особистості, яка характеризується наступними комплексами:

1. Комплекс першого (вітального) рівня складається з двонаправленого зв'язку між особистісним та соціальним самовизначенням, що виступає в якості адаптаційного фундаменту особистості. Тобто, на нашу думку базове формування ідентичності відбувається на рівні особистісного самовизначення з включенням соціального самовизначення, де характер особистісного сенсу детермінує особливості соціальної взаємодії, а набутий соціальний досвід створює умови для конструювання ідентичності індивіда, що сприяє подальшому індивідуально-соціальному розвитку людини.

2. Комплекс другого (екзистенційного) рівня виникає в якості результату синергії комплексу першого рівня (особистісне самовизначення + соціальне самовизначення), що детермінує формування загального життєвого самовизначення), розширює розуміння сенсожиттєвого простору особистості та призводить до

збагачення особистісного масштабу людини, обумовлюючи формування усвідомлення її місця в світі й формування так званої картини світу.

3. Комплекс третього (діяльнісного) рівня ми характеризуємо в якості закономірної детермінанти розвитку готовності до професійного самовизначення, як проміжний етап становлення зрілості особистості, що набуває достатньої кількості інтуїтивно-практичного та теоретичного досвіду для подальшого формування психологічної готовності до здійснення професійного самовизначення.

4. Комплекс четвертого (професійного) рівня характеризується набуттям усвідомлення професійного самовизначення та його поглиблення шляхом набуття професіоналізації в умовах цифрової реальності та подальшої дигіталізації культури. Ми вважаємо, що на даному рівні процес особистісної професіоналізації індивіда набуває збільшення мотивації щодо здійснення освоєння професійної діяльності за умови психологічно узгодженої та пропорційно послідовної інтеграції комплексів кожного рівня чотирирівневої динамічно-ієрархічної матриці. Крім того, ми вважаємо важливим зазначити, що формування комплексу четвертого (професійного) рівня впливає на подальше становлення комплексу першого (вітального) рівня самовизначення, збагачуючи Я-концепцію та загальну ідентичність особистості впродовж життя, створюючи неперервний маршрут розвитку.

Продовжуючи аналіз досліджуваної проблеми та спираючись на вище викладені матеріали, згідно з якими готовність до професійного самовизначення характеризується цілісним усвідомленням усіх притаманних особистості структурних компонентів, нами було визначаємо наступні складники, що обумовлюють процес успішного становлення психологічної готовності до формування професійного самовизначення:

- розвинена Я-концепція, як запорука розуміння власних особливостей, здібностей, інтересів, потреб та цінностей [1, с. 16];
- розвинена емоційно-вольова та мотиваційна сфера, що забезпечує здійснення автономної діяльності, направленої на реалізацію життєтворчості особистості та саморегуляції [5, с. 107];
- розвинена навичка рефлексії та сформоване вміння критично мислити, як детермінанти усвідомлення власних перспектив життєвого шляху та стратегій його розвитку [7, с. 1-6];
- наявність сформованої життєвої позиції, як узагальненої суб'єктивної стратегії сприйняття життя та способу його реалізації [1, с. 13-14];
- усвідомлення типу особистісної адаптивності, як форми способу взаємодії з соціумом;
- застосування поведінкової активності, як форми дослідження власних гіпотез та домагань щодо усвідомлення та розуміння відповідності змісту професійної діяльності власним переконанням та потребам;
- вміння використовувати сучасні технології для оперування інформацією та реалізації власного потенціалу з метою особистісного та професійного самовизначення, профорієнтації та професійного становлення [18, с. 9-26].

З огляду на поширеність процесів цифровізації та загальної дигіталізації суспільства, процес професійного самовизначення зазнає значної деформації,

актуалізуючи потребу суспільства щодо пошуку стратегій адаптації, які відповідатимуть викликам сучасності в рамках нестабільної економіки. Тому, з метою вирішення даної потреби, нами було створено диференційний аналіз наслідків цифровізації та стратегій їх подолання для підкріплення стимулювання розвитку психологічної готовності щодо професійного самовизначення. В основі аналізу наслідків цифровізації розглянуто фактори негативного впливу на особистість, перелік можливих дезадаптивних реакцій та запропоновані варіанти стратегій їх подолання, що описані нижче в табл. 2.

Таблиця 2

Концептуально-диференційний аналіз наслідків цифровізації та стратегій їх подолання з метою розвитку психологічної готовності до професійного самовизначення

Критерії цифровізації	Фактори негативного впливу	Реакції дезадаптивного реагування	Стратегії подолання
Датифікація та метрична культура	Максимізація орієнтування на зовнішні стимули, характерна підміна поняття професійне самовизначення з бажанням відповідати цифровим трендам.	Нівелювання власних позицій згідно цифрових маркерів успіху через активування механізмів раціоналізації, компенсації та знецінення власних ідей.	Розвиток критичного мислення та рефлексії, розвиток психоемоційної стійкості до маніпуляцій цифровізованого суспільства та орієнтація на особисті цінності.
Надмірна зв'язність (superconnectedness)	Дифузія ідентичності між online та offline ролями внаслідок інформаційно-емоційного перевантаження.	Використання віртуального простору в якості намагання витіснити внутрішню напругу уникненням актуальних проблем.	Дотримання інформаційної гігієни, розвиток особистісної ідентичності, навичок резильєнтності та саморегуляції.
Алгоритмічне управління та платформізація	Виникнення ризику цифрового Тейлоризму, наявність високого рівня життєвої невизначеності, а також ризик зниження автономії та суб'єктності.	Тенденція щодо виникнення підкріплення перекладання відповідальності на цифрові алгоритми, культивування набутої безпорадності, а також посилення пасивної агресії.	Розвиток здатності до безперервного навчання, рефлексії, психоемоційної гнучкості та орієнтація на пошук кар'єрних альтернатив, як реалізації власної життєстійкості.

Застосування автоматизації та штучного інтелекту	Стрімка трансформація ринку праці з характерним посиленням нестабільності та супутнім зникненням традиційних професій.	Переживання безпорадності та особистісного знецінення, що супроводжується катастрофізацією й уникненням сучасних технологій.	Орієнтація на потребу в переорієнтації векторів розвитку, перекваліфікація, розвиток метакомпетенцій та творчого потенціалу.
--	--	--	--

Джерело: складено авторами на основі аналізу досліджень О. Г. Ковальова, М. Д. Култаєва, В. О. Моляко, Л. Сіроха, М. П. Требін, А. Г. Цибуляк, S. Kirchner et al., R. Konle-Seidl, S. Danesi, L. Purwaningsih et al.) [2, с. 17-21; 4, с. 6-35; 7, с. 1-7; 10, с. 87-91; 11, с. 31-50; 13, с. 96-101; 20, с. 57-84; 21, с. 1-43; 23, с. 147-168].

Відтак, зміни, що регулярно виникають в результаті цифровізації є нелінійними та незворотніми, стаючи запорукою пришвидшення науково-технічного прогресу в геометричній прогресії, висуваючи високі вимоги до підготовки вже існуючих та майбутніх професіоналів в обличчі сучасної молоді. Разом з тим, необхідність адаптуватися до швидкоплинних змін потребує розвитку внутрішньо та зовнішньо орієнтованих стратегій подолання щодо супутнього стресу та інших труднощів розвитку особистості в процесі життєдіяльності, які постають предикторами виникнення професійної нерішучості, як психологічного фактору, що ускладнює процес професійного самовизначення внаслідок виникнення реакцій дезадаптивного реагування.

Обговорення

Інтерпретація результатів. Відповідно до результатів дослідження, професійне самовизначення являє собою динамічно-ієрархічний процес активної сенсожиттєвої орієнтації, самовизначення як акту самоідентифікації, а також готовності самоідентифікуватися з соціумом та трудовою діяльністю, як частинами соціальної стратифікації. Результатом такого багатокомпонентного, чотирирівневого процесу виступає формування усвідомленості особистих особливостей, закономірностей соціально-економічної ситуації, а також професійних уподобань, інтересів та домагань, що утворюють підґрунтя для оптимального вибору професійної діяльності. Це відображено нами в розробленому та описаному вище концепті формування чотирирівневої динамічно-ієрархічної матриці становлення професійного самовизначення особистості, яка характеризується наявністю та взаємодією послідовних прямо й обернено пропорційних зв'язків міжрівневої ієрархії психологічного розвитку. Дані результати узгоджуються з концепціями, висловленими в роботах Л. Залановської, О. О. Лазуренко, В. В. Чумака та О. Н. Якимович, та постають в якості доповнення та розвитку загального розуміння професійного самовизначення як психологічного явища [1, с. 12-16; 5, с. 104-107; 16, с. 1-21; 17, с. 54-56]. Тим часом вплив дигітальної культури, як наслідок швидкої цифровізації, може призводити до виникнення не адаптивних реакцій, як показано в табл. 2, що пов'язано з психологічними складнощами та напругою, які переживає населення та активує виникнення ескапізму, дисоціації, як неусвідомлюваних психологічних способів

уникнення життєвих труднощів, знецінення, раціоналізації, компенсації, посилення пасивної агресії, негативізму, ворожості, як результат – перекладення відповідальності та набутої безпорадності, що супроводжуються виникненням катастрофізації й уникнення застосування сучасних технологій, формуючи хронічну професійну нерішучість й закріплюючи невизначеність та ускладнюючи профорієнтаційний процес [2, с. 17-21; 4, с. 6-35; 7, с. 1-7; 10, с. 87-91; 11, с. 31-50; 13, с. 96-101; 20, с. 57-84; 21, с. 1-43; 23, с. 147-168]. Отже, професійна нерішучість, що являє собою психологічний стан, який характеризується наявністю тривоги та сумнівів, що впливають на можливість особистості зробити своєчасний та впевнений вибір, щодо планування професійного маршруту, здобування або продовження професійного розвитку та вибору професії, може проявлятися у конструктивній та деструктивній формі, що згідно досліджень, проведених Л. Пурванінгсіх разом з співавторами (L. Purwaningsih et al.) залежить не лише від цифрових, але й від особистісних та екзистенційних чинників. Так, до цифрових причин виникнення професійної нерішучості автори відносять такі фактори, як парадокс вибору, ескапізм та тиск тейлоризму й метричної культури. До особистісних причин – наявність дифузної ідентичності, знижений рівень навички щодо емоційної саморегуляції, тривогу що пов'язана з прийняттям відповідальних рішень. А екзистенційні причини виникнення та посилення професійної нерішучості засновані на відсутності цілісного розуміння зв'язку між особистісною та професійною ідентичністю, що на наш погляд детерміновано неузгодженістю процесів динамічно-ієрархічної матриці самовизначення.

Порівняння з іншими дослідженнями. Отримані в результаті теоретично-методологічного дослідження та вдосконалені авторами даної публікації структурні компоненти, що сприяють формуванню психологічної готовності до професійного самовизначення в епоху цифровізації узгоджуються за змістом з даними Л. Залановської та В. О. Моляко щодо визначення основоположних чинників, однак згідно Л. Пурванінгсіх та співавторів (L. Purwaningsih et al.), а також висновків С. де Ікар й Е. Лавесон (S. de Iscar & E. Lawesson) та Р. Конле-Зайдль (R. Konle-Seidl) та С. Данесі (S. Danesi) було констатовано, що навичка цільового використання цифрових технологій з метою професійного самовизначення та становлення особистості в разі коректного використання синергії цифрових технологій та науково-освітніх знань може виступати ефективним мобілізуючим розвиток особистості фактором, не провокуючи деструктивне виникнення професійної нерішучості [1, с. 12-14; 7, с. 1-6; 13 с. 20-22; 18, с. 57-82; 21, с. 39-40; 23, с. 147-168]. Також, спираючись на роботи Л. Пурванінгсіх та співавторів (L. Purwaningsih et al.) можемо констатувати узгодження між особливостями визначення чинників, що провокують виникнення професійної нерішучості та протилежно пропорційними їй критеріями концепту чотирирівневої динамічно-ієрархічної матриці становлення професійного самовизначення особистості, яка характеризується чотирма рівнями комплексів, з яких комплекс вітального рівня відповідає особистісному фактору, а комплекс екзистенційного рівня відповідає низці екзистенційних факторів [23, с. 147-165]. Така узгодженість, підтверджена результатами досліджень О. Г. Ковальнової, М. Д. Култаєвої, В. О. Моляко, Л. Сірохи, М. П. Требіна, А. Г. Цибуляк, S. Kirchner et al., R. Konle-Seidl, S. Danesi, L. Purwaningsih et al.) дозволила застосувати концептуально-диференційний аналіз наслідків цифровізації та розробити

відповідно до них стратегії подолання реакцій дезадаптивного реагування особистості, які призводять на нашу думку до виникнення та хронізації професійної нерішучості серед юнацтва, а також молодой та зрілої категорій населення України [2, с. 17-21; 4, с. 6-35; 7, с. 1-7; 10, с. 87-91; 11, с. 31-50; 13, с. 96-101; 20, с. 57-84; 21, с. 1-43; 23, с. 147-168].

Наукова новизна. В рамках даного дослідження авторами було удосконалено перелік структурних компонентів успішного становлення психологічної готовності до формування професійного самовизначення. А також, вперше представлено та описано концепт формування чотирирівневої динамічно-ієрархічної матриці щодо психологічного становлення професійного самовизначення особистості на основі розвитку наукових концепцій психологічного самовизначення та розробленого авторами порівняльного аналізу загальних особливостей та видів самовизначення. Що створило можливість сформулювати та розробити концептуально-диференційний аналіз наслідків цифровізації та стратегій їх подолання з метою розвитку психологічної готовності до професійного самовизначення.

Практичне значення даного дослідження та отриманих результатів полягає в можливості їх інтеграції в програми освітні програми, програми підвищення кваліфікації спеціалістів сфери психології, освіти, соціальної роботи, управління та маркетинга з метою забезпечення теоретичної підготовки спеціалістів-практиків. Також значущість отриманих результатів полягає в можливості подальшої розробки профорієнтаційних, корекційно-розвиваючих, діагностичних, а також дидактичних матеріалів та програм психологічної підтримки для представників дитячої аудиторії, юнацтва, внутрішньо переміщених осіб, українців в еміграції з метою надання кваліфікованої допомоги щодо професійного становлення та профорієнтації. А також отримані результати доцільно використовувати з метою формування оптимізації процесу цифровізації, враховуючи чинники фактори негативного впливу, визначені нами особливості дезадаптивного реагування з метою подальшої мінімізації негативної шкоди та гуманізації дигітального суспільства.

Висновки

Встановлено, що формування професійного самовизначення відбувається шляхом розвитку чотирирівневої динамічно-ієрархічної матриці, яка ілюструє особистісно-професійну генезу самовизначення людини впродовж життя та включає в себе послідовний ряд комплексів самовизначення, які формують її ідентичність, створюючи комплексне й багатопланове уявлення про себе та про себе в світі.

Визначено, що формування професійного самовизначення неможливе без розвитку готовності особистості до професійного самовизначення, що в сучасному світі обумовлюється впливом цифрового парадокса, який уособлює актуальне для суспільства дигіталізації протиріччя, що полягає у виникненні інноваційних та прогресивних можливостей для соціально-економічного, наукового й освітнього розвитку, але в той самий час обмежує формалізацією, викриттям наявності соціальної нерівності та відсутністю доступу до діджиталізації та закритих, платних баз наукових та освітніх джерел інформації, неетичним використанням цифрових технологій та академічної доброчесності.

Упорядковано на основі досліджень Л. Залановської, О. О. Лазуренко, В. В. Чумака та О. Н. Якимович та удосконалено складники психологічної готовності до формування професійного самовизначення, а саме: розвинена Я-концепція або розуміння власної ідентичності, емоційно-вольова та мотиваційна сфера (що включає в себе саморегуляцію), рефлексія та критичне мислення, узагальнена стратегія сприйняття життя (життєва позиція), адаптивність, поведінкова активність, а також навичка використовувати технології з метою саморозвитку та професійного становлення.

Розроблено та описано концептуально-диференційний аналіз наслідків цифровізації та стратегій їх подолання з метою розвитку психологічної готовності до професійного самовизначення, в рамках якої нами було виокремлено такі критерії цифровізації, як вплив дитифікації та метричної культури, надмірної зв'язаності (*superconnectedness*), алгоритмічного управління та платформізації, застосування автоматизації та штучного інтелекту, які провокують виникнення професійної нерішучості, сприяють виникненню дифузії ідентичності, підміну традиційних соціально-професійних цінностей на ринку праці, створюють інформаційно-емоційне навантаження, формують ризик цифрового Тейлоризму та зниження особистісно-професійної автономії та суб'єктності, що посилюється стрімкими темпами трансформації економічних моделей. Відтак, нами було визначено ряд дезадаптивних реакцій (знецінення, раціоналізація, компенсація, уникнення, дисоціація, катастрофізація, ескапізм, негативізм, ворожість та інші), викликаних вище вказаними критеріями та коротко сформовано стратегії подолання факторів негативного впливу і зменшення дезадаптації до яких увійшли такі стратегії, як: розвиток критичного мислення, рефлексії, саморегуляції, резильєнтності, орієнтація на особисті цінності, психоемоційна стійкість до маніпуляцій та саморегуляція, інформаційна гігієна, толерантність до тенденції щодо безперервного розвитку та орієнтації щодо зміни маршрута професійного розвитку.

Визначено, що цифровізація та дигіталізація суспільства, як процеси розвитку цивілізації неможливо розглядати лише з позиції різко негативного або позитивного впливу, однак констатовано, що залежно від особистісних, соціально-економічних, екзистенційних та воєнно-політичних обставин психологічний вплив на особистість та притаманні їй властивості до адаптації змінюються, що тим самим призводить до зміни уявлення ролі цифровізації в житті особистості та суспільства.

В якості перспективи подальших досліджень ми розглядаємо проведення емпіричного дослідження з метою визначення особливостей диференціації особливостей генези психологічної готовності до професійного самовизначення серед різних вікових груп в умовах дигітальної культури та нових моделей економічного розвитку, що обтяжені російсько-українською війною.

Список використаних джерел

1. Залановська Л. Психологічні основи професійного самовизначення старшокласників: теоретичний аспект. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Психологія*. 2021. № 2 (51). С. 12–17. DOI: <https://doi.org/10.32689/maup.psych.2021.2.2>

2. Ковальов О. Г. Від Homo faber до Homo digitalis: Перспективи творчої самореалізації людини. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2022. № 4 (87). С. 17–21. DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2022-4\(87\)-17-21](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2022-4(87)-17-21)
3. Комар Т., Горенко М. Психологічні особливості готовності майбутніх психологів до консультативної діяльності. *Психологічний журнал*. 2024. № 11. С. 25–31. DOI: <https://doi.org/10.31499/2617-2100.11.2023.298391>
4. Култаєва М. Д. Homo digitalis, дигітальна культура і дигітальна освіта: філософсько-антропологічні і філософсько-освітні розвідки. *Філософія освіти*. 2020. Т. 26, № 1. С. 6–35. DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2020-26-1-1>
5. Лазуренко О. О. Професійне самовизначення та саморегуляція як складові професіогенезу фахівця. *Слобожанський науковий вісник. Серія «Психологія»*. 2025. № 2. С. 104–107. DOI: <https://doi.org/10.32782/psyspu/2025.2.18>
6. Мілорадова Н. Е., Пашко Н. О. Особливості психологічної готовності у професійній діяльності. *Перспективи та інновації науки (Серія «Психологія»)*. 2021. № 5 (5). С. 792–802. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5\(5\)-792-802](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5(5)-792-802)
7. Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої професійної діяльності. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. № 4 (2). С. 1–7. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4234>
8. Мороз Л. І., Гульбс О. А. Проблема формування готовності майбутніх психологів до здійснення професійної кар'єри з позицій гендерного підходу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Психологія»*. 2022. Т. 33 (72), № 2. С. 57–62. DOI: <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2022.2/10>
9. Петяк О., Петяк К. Професійне становлення як етап особистісного зростання в умовах сучасної глобалізації та цифровізації. *Psychology Travelogs*. 2024. № 4. С. 222–230. DOI: <https://doi.org/10.31891/PT-2024-4-21>
10. Сіроха Л. Професійна готовність як невід'ємна складова успішності професійної діяльності особистості. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Психологія»*. 2022. № 1 (10). С. 87–91. DOI: [https://doi.org/10.17721/BSP.2019.1\(10\).22](https://doi.org/10.17721/BSP.2019.1(10).22)
11. Требін М. П. Цифровізація як мегатренд сучасного буття. *Цифрова епоха: міждисциплінарний дискурс* : монографія / за ред. А. А. Гедзик та ін. Харків : Право, 2024. С. 31–50. DOI: <https://doi.org/10.31359/9786178518141>
12. Хуртенко О. В., Якимчук І. П. Готовність до професійної діяльності майбутнього психолога у контексті його професійної адаптації. *Вісник Національного університету оборони України. Серія «Питання психології»*. 2020. № 1 (54). С. 186–192. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2020-54-1-186-192>
13. Цибуляк А. Г. Вплив технологій штучного інтелекту на міжнародну конкурентоспроможність: аналіз сучасних економічних підходів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 13. С. 96–101. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.13.16>
14. Цифрова епоха: міждисциплінарний дискурс : монографія / А. А. Гедзик, Т. В. Ковальова, О. Ю. Коцюрба та ін. ; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики. Харків : Право, 2024. 214 с. DOI: <https://doi.org/10.31359/9786178518141>
15. Чорна І., Ліпунова Т. Формування психологічної готовності майбутніх юристів до професійної діяльності. *Вісник Львівського університету. Серія «Психологічні науки»*. 2021. Вип. 10. С. 193–198. DOI: <https://doi.org/10.30970/PS.2021.10.27>
16. Чумак В. В. Психологічні особливості професійного самовизначення в юнацькому віці. *Технології розвитку інтелекту*. 2021. Т. 5, № 2 (30). 23 с. DOI: <https://doi.org/10.31108/3.2021.5.2.9>
17. Якимович О. Н. Професійне самовизначення молоді як соціальна проблема. *Габітус*. 2024. Вип. 61. С. 54–58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.61.9>

18. de Iscar, S., & Lawesson, E. Career planning in the digital age: A qualitative focus group study exploring master's students' perceptions of LinkedIn : Master's thesis. Lund University, 2025. 67 p. URL: <https://lup.lub.lu.se/student-papers/search/publication/9206342>
19. Herrero, C., & López-Cobo, M. (Eds.). Supporting the digital transformation of Vocational Education and Training. Publications Office of the European Union, 2025. 292 p. DOI: <https://doi.org/10.2760/9727987>
20. Kirchner, S., Meyer, S.-C., & Tisch, A. "Digital Taylorism" for some, "digital self-determination" for others? Inequality in job autonomy across different task domains. *Zeitschrift für Sozialreform*. 2023. Vol. 69, No. 1. P. 57–84. DOI: <https://doi.org/10.1515/zsr-2022-0101>
21. Konle-Seidl, R., & Danesi, S. Digitalisation and changes in the world of work: Literature review. European Parliament, 2022. 52 p. DOI: <https://doi.org/10.2861/291260>
22. Priyashantha, K. G., Dahanayake, W. E., & Maduwanthi, M. N. Career indecision: A systematic literature review. *Journal of Humanities and Applied Social Sciences*. 2023. Vol. 5, No. 2. P. 79–102. DOI: <https://doi.org/10.1108/JHASS-06-2022-0083>
23. Purwaningsih, L., Hidayati, A., Jasrial, J., Pratiwi, R., & Prasetya, A. Science mapping research on career guidance for Grade IX junior high school students: A bibliometric analysis from Scopus database (2019–2025). *Indonesian Science Education Journal*. 2026. Vol. 7, No. 2. P. 147–168. DOI: <https://doi.org/10.62159/isej.v7i2.2124>
24. Richardson, D. S., & Bledsoe, R. S. Comparing STEM and non-STEM instructor motivation suggests directions for STEM education innovations. *Education Sciences*. 2025. Vol. 15, No. 6. Art. 720. P. 1–15. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci15060720>

References

1. Zalanovska, L. (2021). Psykholohichni osnovy profesiinoho samovyznachennia starshoklasnykiv: teoretychnyi aspekt [Psychological foundations of professional self-determination of high school students: Theoretical aspect]. *Scientific Works of Interregional Academy of Personnel Management. Psychology*, (2(51)), 12–17. <https://doi.org/10.32689/maup.psych.2021.2.2>
2. Kovalov, O. H. (2022). Vid Homo faber do Homo digitalis: Perspektyvy tvorchoi samorealizatsii liudyny [From Homo faber to Homo digitalis: Prospects for human creative self-realization]. *Education and Development of Gifted Personality*, (4(87)), 17–21. [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2022-4\(87\)-17-21](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2022-4(87)-17-21)
3. Komar, T., & Horenko, M. (2024). Psykholohichni osoblyvosti hotovnosti maibutnikh psykholohiv do konsultatyvnoi diialnosti [Psychological features of readiness of future psychologists for counseling activity]. *Psychological Journal*, (11), 25–31. <https://doi.org/10.31499/2617-2100.11.2023.298391>
4. Kultayeva, M. D. (2020). Homo digitalis, dyhitalka kultura i dyhitalka osvita: filosofsko-antropolohichni i filosofsko-osvitni rozvidky [Homo digitalis, digital culture, and digital education: Philosophical-anthropological and philosophical-educational studies]. *Philosophy of Education*, 26(1), 6–35. <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2020-26-1-1>
5. Lazurenko, O. O. (2025). Profesiine samovyznachennia ta samorehuliatyia yak skladovi profesiionenezu fakhivtsia [Professional self-determination and self-regulation as components of specialist's professional development]. *Slobozhanskyi Scientific Bulletin. Series: Psychology*, (2). <https://doi.org/10.32782/psyspu/2025.2.18>
6. Miloradova, N. E., & Pashko, N. O. (2021). Osoblyvosti psykholohichnoi hotovnosti u profesiinii diialnosti [Features of psychological readiness in professional activity]. *Perspectives and Innovations of Science (Psychology Series)*, (5), 792–802. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5\(5\)-792-802](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5(5)-792-802)

7. Molyako, V. O. (2022). Psykholohichna hotovnist do tvorchoi profesiinoi diialnosti [Psychological readiness for creative professional activity]. *Herald of National Academy of Educational Sciences of Ukraine*, 4(2), 1–7. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4234>
8. Moroz, L. I., & Hulbs, O. A. (2022). Problema formuvannia hotovnosti maibutnikh psykholohiv do zdiisnennia profesiinoi kariery z pozytsii hendernoho pidkhodu [The problem of forming the readiness of future psychologists for a professional career from a gender approach]. *Scientific Notes of Taurida National V.I. Vernadsky University. Series: Psychology*, 33(72)(2), 57–62. <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2022.2/10>
9. Petyak, O., & Petyak, K. (2024). Profesiine stanovlennia yak etap osobystisnogo zrostannia v umovakh suchasnoi hlobalizatsii ta tsyfrovizatsii [Professional development as a stage of personal growth in the conditions of modern globalization and digitalization]. *Psychology Travelogs*, (4), 222–230. <https://doi.org/10.31891/PT-2024-4-21>
10. Sirokha, L. (2022). Profesiina hotovnist yak nevidiemna skladova uspishnosti profesiinoi diialnosti osoblyvosti [Professional readiness as an integral component of the success of professional activity of an individual]. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Psychology Series*, 1(10), 87–91. [https://doi.org/10.17721/BSP.2019.1\(10\).22](https://doi.org/10.17721/BSP.2019.1(10).22)
11. Trebin, M. P. (2024). Tsyfrovizatsiia yak mehatrend suchasnoho buttia [Digitalization as a megatrend of modern existence]. In A. A. Hedzyk et al. (Eds.), *Tsyfrova epokha: mizhdystsyplinarnyi dyskurs* [Digital era: Interdisciplinary discourse] (pp. 31–50). Pravo. <https://doi.org/10.31359/9786178518141>
12. Khurtenko, O. V., & Yakymchuk, I. P. (2020). Hotovnist do profesiinoi diialnosti maibutnoho psykholoha u konteksti ioho profesiinoi adaptatsii [Readiness for professional activity of a future psychologist in the context of professional adaptation]. *Bulletin of National Defence University of Ukraine. Psychology Series*, (1(54)), 186–192. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2020-54-1-186-192>
13. Tsybuliak, A. H. (2025). Vplyv tekhnolohii shtuchnoho intelektu na mizhnarodnu konkurentospromozhnist: analiz suchasnykh ekonomichnykh pidkhodiv [The impact of artificial intelligence technologies on international competitiveness: Analysis of modern economic approaches]. *Investments: Practice and Experience*, (13), 96–101. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.13.16>
14. Hedzyk, A. A., Kovalova, T. V., Kotsiurba, O. Yu., et al. (2024). *Tsyfrova epokha: mizhdystsyplinarnyi dyskurs* [Digital era: Interdisciplinary discourse]. Pravo. <https://doi.org/10.31359/9786178518141>
15. Chorna, I., & Lipunova, T. (2021). Formuvannia psykholohichnoi hotovnosti maibutnikh yurystiv do profesiinoi diialnosti [Formation of psychological readiness of future lawyers for professional activity]. *Visnyk of the Lviv University. Series Psychological Sciences*, (10), 193–198. <https://doi.org/10.30970/PS.2021.10.27>
16. Chumak, V. V. (2021). Psykholohichni osoblyvosti profesiinoho samovyznachennia v yunatskomu vitsi [Psychological features of professional self-determination in adolescence]. *Technologies of Development of Intellect*, 5(2(30)). <https://doi.org/10.31108/3.2021.5.2.9>
17. Yakymovych, O. N. (2024). Profesiine samovyznachennia molodi yak sotsialna problema [Professional self-determination of youth as a social problem]. *Habitus*, (61), 68–73. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.61.9>
18. de Iscar, S., & Lawesson, E. (2025). *Career planning in the digital age: A qualitative focus group study exploring master's students' perceptions of LinkedIn* [Master's thesis, Lund University]. LUP Student Papers. URL: <https://lup.lub.lu.se/student-papers/search/publication/9206342>
19. Herrero, C., & López-Cobo, M. (Eds.). (2025). *Supporting the digital transformation of Vocational Education and Training* (JRC141881). Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2760/9727987>

20. Kirchner, S., Meyer, S.-C., & Tisch, A. (2023). "Digital Taylorism" for some, "digital self-determination" for others? Inequality in job autonomy across different task domains. *Zeitschrift für Sozialreform*, 69(1), 57–84. <https://doi.org/10.1515/zsr-2022-0101>
21. Konle-Seidl, R., & Danesi, S. (2022). *Digitalisation and changes in the world of work: Literature review* (PE 733.986). Directorate-General for Internal Policies, European Parliament. <https://doi.org/10.2861/291260>
22. Priyashantha, K. G., Dahanayake, W. E., & Maduwanthi, M. N. (2023). Career indecision: A systematic literature review. *Journal of Humanities and Applied Social Sciences*, 5(2), 79–102. <https://doi.org/10.1108/JHASS-06-2022-0083>
23. Purwaningsih, L., Hidayati, A., Jasrial, J., Pratiwi, R., & Prasetya, A. (2026). Science mapping research on career guidance for Grade IX junior high school students: A bibliometric analysis from Scopus database (2019–2025). *Indonesian Science Education Journal*, 7(2), 147–168. <https://doi.org/10.62159/isej.v7i2.2124>
24. Richardson, D. S., & Bledsoe, R. S. (2025). Comparing STEM and non-STEM instructor motivation suggests directions for STEM education innovations. *Education Sciences*, 15(6), Article 720. <https://doi.org/10.3390/educsci15060720>